

ПРОФЕСИОНАЛЕН СКЕПТИЦИЗЪМ И КРИТИЧНО МИСЛЕНЕ – ВРЪЗКА МЕЖДУ СТАНДАРТИТЕ

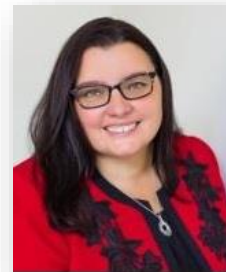

Susan Flis

Greg Owens

Helen Partridge

Професионален скептицизъм. Критичен ум. Критично мислене. Това са обсъждани понятия и концепции, които са широко застъпени във всички стандарти и ръководят счетоводната професия.

- *Международният етичен кодекс на професионалните счетоводители (включително Международни стандарти за независимост)*, който бе преработен през октомври 2020 г., за да популяризира ролята и мисловните нагласи на професионалните счетоводители и Международните стандарти за образование (МСО).
- МСО бяха преработени през декември 2019 г., за да адресират информационните и комуникационни технологии и професионалния скептицизъм, образованието и развитието.
- Концепцията за професионалния скептицизъм лежи в основата на качествения одит като част от Международните одиторски стандарти (МОС) и другите стандарти за изразяване на сигурност на Съвета по международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (IAASB).

Тези концепции са взаимосвързани, а са свързани също така и с *начина*, по който професионалните счетоводители се държат, уменията, които използват, и професионалните преценки, които правят в хода на всеки един работен ден.

Сходства и различия между професионалните стандарти

Концепциите на професионалните стандарти за критичен ум и професионален скептицизъм могат да се използват по сходен или различен начин в зависимост от контекста и няколко фактора. Например един от факторите, които трябва да се вземат предвид, е аудиторията за всеки стандарт. МСО се фокусират върху професионалните счетоводни

организации с отговорности за образованието на кандидатите за придобиване на професионална квалификация и професионалните счетоводители. Кодексът се фокусира върху поведението, очаквано от всички професионални счетоводители. Стандартите на Съвета по международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (IAASB) се фокусират върху това професионалните счетоводители да предоставят услуги по извършване на одит и изразяване на сигурност.

Вторият фактор, който трябва да се вземе предвид, е намерението относно това как да бъде прилаган всеки един стандарт.

- МСО имат отношение към уменията и компетентността на кандидатите за придобиване на професионална квалификация и професионалните счетоводители.
- Фокусът на Кодекса е насочен към излагане на фундаменталните принципи на етиката, които установяват стандартите за поведение, очаквано от всички професионални счетоводители, независимо от ролята, които изпълняват.
- Професионалните стандарти на Съвета по международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (IAASB) (например МОС) включват допълнителни изисквания за критична оценка на одиторските доказателства и фокус върху прилагането им спрямо конкретни услуги.

Критично мислене

Преработките на Международните стандарти за образование и Кодекса повишават очакванията за поведението на всички професионални счетоводители независимо от ролята, която изпълняват в организациите, в които работят, или в техните клиенти. Тези преработки са особено актуални, тъй като навлизаме в един по-дигитален и основан на данни свят. Организацията на обединените нации отбеляза, че само през 2020 г. в глобален аспект са създадени 64.2 зетабайтове данни: увеличение с 314 процента в сравнение с 2015 г. Поради това е изключително важно професионалният счетоводител да разглежда източника, уместността и достатъчността на информацията във връзка с естеството, обхвата и резултатите от професионалната дейност, която извършва, независимо дали тази информация е генерирана от системата, или по друг начин.

Стандартите на Съвета по международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (IAASB) (например МОС 200, МСАИС 3000) правят още една крачка напред и изискват професионалните счетоводители, извършващи одит, преглед и други услуги по изразяване на сигурност, да използват професионален скептицизъм при разглеждането на данните и информацията. Съветът по международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на сигурност (IAASB) дефинира професионалния скептицизъм като „нагласа или отношение, което включва подход на

критическо мислене, запазване на повишено внимание спрямо условия, които биха могли да са индикация за възможно неправилно отчитане, дължащо се на грешка или на измама, както и критична оценка на доказателствата”. В контекста на данните и информацията това може да включва запазване на повишено внимание за други данни или информация, които поставят под съмнение надеждността на документите и отговорите на запитвания, които ще се използват като доказателства.

Независимо дали проявяват критичен ум, или упражняват уменията си за професионален скептицизъм, или когато работят с данни и информация, на професионалните счетоводители може да им се наложи:

- да идентифицират, адресират и оценяват различни заплахи за качеството и целостта на данните;
- да запазват повишено внимание за нова информация и промени във фактите и обстоятелствата;
- да упражняват професионална преценка;
- да прилагат умения за критично мислене, за да интерпретират съдържанието на материала;
- да забелязват тенденции и нередности;
- да намират решения на проблемите;
- да държат сметка за начина, по който съзнателна или несъзнателна предубеденост би могла да окаже влияние върху това как се използват, анализират и докладват данните или информацията.

Развиване на критичното мислене

За професионалните счетоводители винаги ще бъде важно да развиват нови умения или да подобряват съществуващите си умения и компетентност. Но все още има основни умения и компетенции, които са част от нашия „инструментариум“ и които трябва да се оптимизират при работа с данни и информация. Международните стандарти за образование осигуряват тази база или фундамент.

Уменията, необходими за развиването на критично мислене, биха могли да включват (препратките в скоби показват съответните основни умения, включени в Международните стандарти за образование, като не са изчерпателни):

- разбиране на съответния бизнес и рисковете пред него (МСО 2(e)(iii))
- непрекъснато задаване на въпроса „защо“, за да се разбере и когато е необходимо, да се потвърди източникът или източниците на информация, използвани при формирането на преценки и вземането на решения (МСО 3(a)(i))

- готовност да предизвикваме другите и собственото си мислене във всяка ситуация (МСО 4(a) (i)-(iii))
- способност за коригиране на собственото мислене (МСО 4(a) (i)-(iii))
- способност за идентифициране на отклонения или изключения в данните и информацията (МСО 4(б)(v))
- готовност да се проучват или допълнително да се изследват проблемните въпроси (МСО 4(a) (i)-(iii)).

Това са умения, които често се усвояват най-добре посредством решаване на казуси или практически опит. В този смисъл всеки професионален счетоводител е длъжен да развива и след това да поддържа тези умения през цялата си кариера. Неизбежно през тази кариера професионалният счетоводител ще се сблъска с различни сделки и операции, различна среда или различни данни и информация, всяка от които ще изисква прилагането на тези умения по нови и различни начини.

Признаване на предубеденост

Съгласно Кодекса професионалните счетоводители спазват принципа на обективност, който изисква от тях да не компрометират професионалната си или бизнес преценка поради предубеденост, конфликт на интереси или неправомерно влияние от страна на други лица. (Кодекс на СМСЕС И112.1). В резултат на това професионалните счетоводители трябва да се стремят към самоосъзнаване на собствената си предубеденост и влиянието на тази предубеденост. Професионалните счетоводители трябва да прилагат техники за намаляване на своята предубеденост при решаване на проблеми, обосноваване на преценки, вземане на решения и достигане до добре обосновани заключения (МСО 4 (a) (ii)). Няколко съвета за постигане на тази цел включват:

- работа в сътрудничество с други лица, за да се избегне самостоятелното решаване на проблеми;
- обсъждане на идеи и концепции с други лица, които мислят по различен от вашия начин;
- да не се вземат решения въз основа на убежденията, посланията и предразсъдъците, на които сме били изложени преди това.

Защо тези умения са важни?

Важно е да поддържате тези умения и да обмисляте прилагането им в нови области, когато това е необходимо. С навлизането на професията в цифровите области и предоставянето на услуги, свързани с устойчивостта, значението на критичното мислене и прилагането на умения и компетенции, които включват професионален скептицизъм, ще продължи да бъде жизненоважно. Всеки професионален счетоводител е длъжен да притежава

необходимите умения за задаване на правилните въпроси и подлагане на критична оценка на правилните области. Да се продължи да се развиват и поддържат тези умения, както се изисква от МСО 7, може също така да помогне на професионалните счетоводители да работят в постоянно променяща се среда. Например пандемията от COVID-19 принуди много професионални счетоводители (както и техните работодатели и клиенти) да преминат към работа в изцяло виртуална среда, което доведе до развиване на по-нови умения, като например виртуално сътрудничество, способност за прилагане на умения за критично мислене, които да помогнат при решаването на проблеми в бързо променяща се и несигурна среда, и гъвкавост на съществуващите умения, като например професионален скептицизъм, когато цялата информация се предоставя виртуално.

Какво бихте направили?

Връщайки се към примера, който беше даден на срещата на върха на Международната федерация на счетоводителите (IFAC) през 2021 г. EdExchange, какво бихте направили при този сценарий?

Като професионален счетоводител вашият ръководител ви моли да предоставите нов анализ на потреблението на електроенергия през последните пет години, за да помогнете на главния изпълнителен директор и главния финансов директор да вземат решение за размера на слънчевия панел, който да инсталират. Искате от екипа по поддръжката на сградата информация за потреблението на електроенергия през последните пет години и той ви дава следните данни:

- 2021   18,589 KwH
- 2020   29,346 KwH
- 2019   30,134 KwH
- 2018   28,986 KwH
- 2017   29,899 KwH

Готови ли сте да предадете анализа на своя ръководител? Като отчитаме, че тези данни ще бъдат използвани за подкрепа на значителна капиталова инвестиция, се надяваме да не е така. Прилагайки критично мислене, някои от въпросите, които професионалният счетоводител може да поиска да зададе, когато се сблъска с тези данни, могат да включват:

- Това данни на годишна база ли са, или за друг осреднен период от време?
- За цялата сграда ли се отнасят данните, или за част от нея?
- Какъв е източникът на тези данни и отразяват ли те потреблението на електроенергия, за което компанията плаща?

- Каква е причината за намаленото използване през последната година и дали това намаление може да продължи и в бъдеще (напр. закупуване на по-ефективни инсталации и оборудване, въздействие на COVID-19, намален производствен капацитет, затваряне на определени звена)?
- Върнала ли се е компанията след COVID-19 към присъствието на всички служители на място, или през 2021 г. е имало допълнителен локдаун?

Ако тези данни идват от система в рамките на организацията, възникват допълнителни въпроси, като например:

- Откъде идват данните и защо се съхраняват (т.е. дали това са данни, които са смислени и релевантни за анализа, който сте помолени да извършите)?
- Кой контролира системата и как можете да гарантирате, че данните са пълни и точно извлечени от системата? Каква е компетентността на лицата? Доколко са способни те да предоставят тези данни – дали са били склонни към грешки в миналото, или се изискват някакви допълнителни умения, за да могат да получат тези данни?
- Възможно ли е данните да бъдат проверени и потвърдени (например посредством сравняване с външни източници, като например фактури от доставчиците на електроенергия)?

Този списък не е изчерпателен и трябва да се променя в зависимост от много фактори. Надяваме се, че той ще ви накара да се замислите, докато прилагате собственото си критично мислене към настоящата и бъдещата си работа.

Susan Flis

Sue Flis се присъедини към IPAE през 2020 г. и беше номинирана от Форума на фирмите. Понастоящем Sue работи за Ernst & Young LLP в тяхната Група за глобални стандарти, методология и внедряване. Преди това Sue е била технически съветник и член на Борда на Съвета по международни стандарти за образование по счетоводство. Sue получава бакалавърска степен по бизнес администрация от Държавния университет в Кент.

Greg Owens

Г-н Greg Owens беше номиниран от BDO LLP за член на Международната група за счетоводно образование (IPAЕ) през 2019 г. и преназначен през 2021 г. Преди да стане член на IPAЕ, Greg беше член на Съвета по международни стандарти за образование по счетоводство (IAESB) (2014 – 2019 г.), като преди това е работил като технически съветник (2008 – 2014 г.). През това време Greg участваше в редица работни групи, целеви групи, ръководния

комитет и беше заместник-председател през 2019 г. Понастоящем Greg е директор в глобалния отдел за изразяване на сигурност на BDO, където е помогнал за разработването и поддържането на технологията, методологията и учебните ресурси на своята мрежа за използване от фирмите на BDO. От 2000 г. насам Greg също така е провеждал обучения или излизал с презентации в повече от 35 страни и е представлявал своята фирма в редица работни групи в областта на образованието (като Комитета за оценяване на ICAEW и групите за учебни планове/програми), както и в работни групи между фирми/работодатели (като например стажантската програма във Великобритания). Greg има опит в одитирането на клиенти в сферата на финансовите услуги, производството и хотелиерството, като предоставя методическа подкрепа в областта на одита на екипите по ангажиментите, извършва прегледи на досиета и поддържа връзка с регулаторните органи в областта на одита. Г-н Owens е завършил политика и икономика, през 2000 г. се квалифицира като дипломиран експерт-счетоводител (ICAEW), а през 2010 г. става Fellow Chartered Accountant.

Helen Partridge

Финансов директор, Счетоводно образование

Helen Partridge беше назначена за финансов директор на IFAC през април 2023 г. Тя ръководи финансовия екип на IFAC, управлява отчетите за устойчивостта и въглеродния отпечатък и предоставя съвети на главния изпълнителен директор на IFAC. Г-жа Partridge ръководи дейността на IFAC в областта на счетоводното образование. В тази си роля тя наблюдава и ръководи глобалния подход на IFAC за развитие на счетоводното образование, като работи съвместно с Международната група за счетоводно образование. Усъвършенстването на счетоводното образование е неразделна част от визията на IFAC за динамична, ориентирана към бъдещето глобална професия, която е от съществено значение за силните и устойчиви организации, финансовите пазари и икономиките. Компетентните и надеждни професионални счетоводители, ангажирани с учене през целия живот, са в основата на тази визия. Преди да се присъедини към IFAC, Helen е практикуващ счетоводител, като 16 години се занимава с одит, консултации и разработване на одитни системи в САЩ и Азиатско-тихоокеанския регион. Тя е работила и в контролния отдел на голяма мултинационална транспортна компания, като се е занимавала с преобразуване по GAAP, изготвяне на финансови отчети и сложни и значими транзакции като бизнес комбинации и данъчно планиране. Освен това Helen е член на два управителни съвета на организации с нестопанска цел и е CPA, лицензирана в няколко щата в САЩ.